

JOURNAL OF ART AND DESIGN RESEARCHES
SANAT ve TASARIM
ARAŞTIRMALARI
DERGİSİ

BARTIN ESKİ KİLİSE ÇEVRESİ PEYZAJ TASARIM PROJESİ*

LANDSCAPE DESIGN PROJECT OF BARTIN OLD CHURCH AND ITS SURROUNDINGS

Şerife GEDİK, Nurhan KOÇAN

Gönderim Tarihi: 24.10.2021

Kabul Tarihi: 21.06.2022

Öz Abstract

Tarihi çevreler, sahip oldukları sanatsal, belgesel ve işlevsel değerleriyle geçmiş ile bugün arasında bağlantı kuran kültür varlıklarıdır. Bu yapılar günümüz sıradan yapılarından farklı olarak kentin anısal belleğini ve kimliğini oluştururlar. Taşıdıkları bu değerler ve önem nedeniyle bu yapıların korunmaları ve yeniden yaşatılmaları gerekmektedir. Çalışmada Bartın Eski Kilise (Aya Nikolas Kilisesi) çevresi çalışma alanı olarak seçilmiştir. Eski Kilise 1868 yılında Bartın'daki Rum Cemaati tarafından yaptırılmış, 1936 yılından sonra farklı işlevler üstlenmiştir. Günümüzde yapı ve çevresinde herhangi bir kullanım bulunmamaktadır. Çalışmada Eski Kilise ve çevresinde bakım ve kullanım önerilerini içeren peyzaj tasarımı oluşturulmuştur. Projenin çiziminde bilgisayar destekli yazılımlardan yararlanılmıştır. Sonuç olarak üretilen projenin, alanın mekânsal kalitesine olumlu etki yapacağı öngörülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Kentsel peyzaj tasarımı, Tarihi çevre, Koruma, Yenileme, Bartın Eski Kilise

Historical environments are cultural assets that connect the past and the present with their artistic, documentary and functional values. These structures form the epic memory and identity of the city, unlike today's ordinary structures. Because of these values and the importance they have, these structures need to be preserved and revived. In the study, the Bartın Old Church (Aya Nikolas Church) and its surroundings were chosen as the study area. The Old Church was built in 1868 by the Greek Community in Bartın, and after 1936 it undertook different functions. Today, there is no use in the building and its surroundings. In the study, a landscape design including maintenance and usage suggestions for the Old Church and its surrounding was created. A computer aided software was used for the drawing of the project. As a result, it is predicted that the project produced will have a positive effect on the spatial quality of the area.

Keywords: Urban landscape design, Historical environment, Protection, Renovation, Bartın Old Church

*Bu çalışma, 21-22 Haziran 2021 tarihleri arasında gerçekleştirilen Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Uluslararası Sanat ve Tasarım Araştırmaları Kongresi çerçevesinde bildiri olarak sunulmuştur.

- **Alıntılama:** Gedik Ş., Koçan N. (2022). Bartın Eski Kilise Çevresi Peyzaj Tasarım Projesi. Sanat ve Tasarım Araştırmaları Dergisi, 3 (4), 265-274.
- **Sorumlu Yazar:** Doç. Dr. Nurhan Koçan, Bartın Üniversitesi, nkocan@bartin.edu.tr, 0000-0001-9433-7007.

Giriş

İnsanoğlu sürekli olarak, yaşadığı mekânı güzelleştirme, geliştirme ve daha yaşanabilir hale getirme kaygısı ile çalışmıştır. Peyzaj mimarlığı çalışmaları da hep bu felsefe ile insanlara daha yaşanabilir ortamlar oluşturmayı amaçlamıştır (Yıldız, 1996).

Kentsel mekânlar, dış mekânlar içinde, büyük ölçüde binalarla tanımlanan, fakat binaların dışında kalan bölümleri olup kentlerdeki toplu yaşam sonucu ortak ya da kişisel gereksinimlerin karşılandığı mekân türleri olarak tanımlanır. Peyzaj mimarlığı çalışmalarında tasarım yapılacak alan, tasarımın şekillenmesi açısından önemlidir (Yıldız, 1996).

Tarihi çevreyi, geçmiş uygarlıklardan geriye kalan yerleşimler ve kalıntılar oluşturmaktadır. Tarihi çevreler; geçmişe dair sosyal ve ekonomik yapı, yaşam felsefesi ve estetik duyarlılık gibi birçok ayrıntının göstergesidir. Tarihi çevreler, geçmişi öğrenerek kendimizi tanımaya, tanımlamaya ve bu sayede bugünü anlamayı sağlayan bir araçtır. Tarihi çevre içinde yer alan binalar, sergiledikleri mimarlık üslupları, mekân tasarımları ile yörenin mimari kimliğini tanımlamaktadır. Kentin bileşenleri olan binaları ve onlara ait öğeleri yerinde, özgün konumunda görmek, tarihi çevrenin bütünlüğünü anlamak ve çevre bilinci oluşturmak adına önemlidir (Ahunbay, 2007).

Günümüzde korumacılık kavramı, sadece bireysel mimari yapıtları değil, kentsel çevrenin karakteristik unsurları olan yapıları da içermektedir. Mimaride geçmişle olan bağların kuvvetlendirilmesi, eski yapıların benzerlerinin yapılması veya tek tek birkaç tarihi yapının korunması ile mümkün değildir. Önemli olan, geçmiş kuşakların yaratmış olduğu kentin genel karakterinin korunmasıdır. Sanat değeri yüksek olan yapıların yanında, fazla özelliği olmayan, tarihe geçmemiş evlerin oluşturduğu kent dokuları da önemli tarihi eser grubuna girmektedir (Güçlü, 2010).

Hasol'a (2010) göre koruma; "Tarih ya da sanat değeri taşıyan yapıların, doğal değerlerin ya da kent parçalarının, yaşamlarını sürdürebilmeleri için muhafaza, onarım ve bakımına ilişkin gerekli önlemleri alma" olarak tanımlanmıştır. Onarım sırasında yapılan müdahalelerin olabildiğince az olması gerektiği, bunun anıtın tarihi belge ve estetik değerinin korunması açısından önemli olduğu belirtilmiştir (Ahunbay, 2007).

Tarihi kent dokularının, dönemin yaşamını yansıtacak şekilde korunması, günümüz ihtiyaçlarına uygun bir fonksiyon ile yeniden işlevlendirerek mümkün olmaktadır. Eski eseri korumak, onu yaşatmak demektir ve eser yaşayabildiği sürece vardır. Bütün eski eserlerin bir müze gibi korunmaları beklenemez. Zaten onları korumak demek, saklamak ya da müzeleştirmek anlamına gelmemelidir. Bu nedenle yapı, orijinal fonksiyonu ile korunabilir ya da orijinal fonksiyon çağdaş koşullara artık hizmet etmiyorsa yapısal bütünlük ve tutarlılık bozulmadan yeni bir işlevle yaşatılabilir (Avcı, 2003). Bir eseri korumak, sadece onun fiziksel varlığını korumak anlamına gelmemelidir. Yapıyı özgün işlevi ile ya da ona uygun, doğru ve çağdaş bir yaklaşım ile en az müdahalede bulunarak yaşatmak gerekmektedir (Aydın ve Yıldız, 2010).

Materyal

Çalışmanın materyalini Bartın Eski Kilise ve yakın çevresi oluşturmaktadır (Görsel 1, 2). Çalışma alanı Asma Köprü ile Turgut Işık Caddesi-Gazhane Caddesi arasında bulunan aks arasında yer almaktadır. Konumu ve çevresindeki kamusal yapılar sebebiyle oldukça kent merkezinin yoğun kullanım alanında yer almaktadır. Eski Kilise 1868 yılında Bartın'daki Rum Cemaati tarafından yaptırılmış ve 1936 yılından itibaren bir süre elektrik santrali olarak kullanılmıştır. Yapı 1955 yılında restore edilip kültür evi olarak son yıllara kadar hizmet vermiştir. Günümüzde yapı boş durumda ve atıl haldedir. Kültür evi olarak işlevini yitirmesiyle birlikte yapının çevresinde yer alan açık alan da boş ve bakımsız olarak durmaktadır. Alan Bartın Nehri yanında bulunmasına rağmen suyun görsel ve fiziksel olanaklarından yararlanılmamaktadır.

Görsel 1. Bartın İli Lokasyon Haritası.

Görsel 2. Çalışma Alanı Kent İçi Konumu.

Yöntem

Çalışmada öncelikle literatür taraması yapılmış takiben yerinde gözlem çalışmaları yapılmış, alanda fotoğraflar çekilmiş ve değerlendirmeler yapılmıştır. Alan ve çevresi analiz edilmiş sorunlar ve potansiyeller belirlenmiştir. Yapılan gözlem ve incelemeler sonucunda alan için SWOT (GZFT) analizi yapılmıştır. SWOT analizi projenin şekillenmesinde yönlendirici olmuştur. Alanın tarihi kimliğinden ve kentlinin mekânsal kullanımından çok farklı olmamak kaydıyla çalışma alanındaki sorunların giderilmesi ve ihtiyaçların giderilmesi yönünde program elemanları belirlenmiştir. Mevcut tarihi yapılar için restorasyon ve bakım önerileri sunulmuştur. Çalışma alanı için yapısal ve bitkisel elemanları içeren peyzaj tasarım projesi oluşturulmuştur. Projenin çizimi ve tasarımların görselleştirmesinde Auto Cad 2017, Photohop CS6 ve SketchUp yazılımlarından yararlanılmıştır. Çalışma alanı için sunulan öneriler üç boyutlu görseller olarak sunulmuştur.

Bulgular ve Tartışma

Çalışma Alanı Doğal Peyzaj Değerleri

Bartın Batı Karadeniz Bölgesinde yer almaktadır. Karadeniz'e kıyısı olan kent, Zonguldak, Karabük ve Kastamonu illeriyle komşudur.

Bartın'da tipik Karadeniz iklimi görülmektedir. Yazları serin, kışları ılık ve yağışlı geçer. Bu yağışlar yazları yağmur, kışları yağmur ve kar şeklindedir. Araştırma alanında yıllık ortalama sıcaklık 13.4 C°, yağış ise 1043,8 mm'dir (MGM, 2021).

Bartın kent merkezi; doğu, batı ve kuzeyden yaklaşık 2000 m'ye kadar yükselen dağlarla çevrilidir. Kent merkezinin kurulu olduğu Bartın Çayı ve kollarının etrafı düz olup kent merkezi düz ve düze yakın bir arazidedir (Öter, 2008). Bartın kenti Karadeniz'den 12 km içeride Bartın Çayı'nı oluşturan Kocaçay ve Kocanazçayı ile üç taraftan çevrelenmiş bir alanda kurulmuştur. Kentin merkezinin en yüksek noktaları olan Kırtepe (40 m) ile Türbe Tepesi (70 m) Çarşı Mevki'nde 20 m kadar yükseklikte birleşen bir beşik sırt oluştururlar. Bu kısımda kentin ana yerleşim alanları yer almaktadır (Cengiz, 2007).

Bartın ilinin en önemli su kaynağını, Bartın Nehri oluşturmaktadır. Kente adını veren nehir, üzerinde 500 tonluk gemilerle Karadeniz'den kente kadar ulaşım yapılabilen, Türkiye'nin tek düzenli akarsu kaynağıdır. Bartın Nehri'nin iki önemli kolu olan Kocaçay ve Kocanazçayı, Merkez İlçe'den geçerek Gazhane Burnu'nda birleşmekte, 15 km kuzeybatı yönünde akarak, Boğaz Mevkii'nde Karadeniz'e ulaşmaktadır (Bartın Valiliği, 2021).

Batı Karadeniz Bölgesi orman vejetasyonunda Meşe (*Quercus* sp.), Gürgen (*Carpinus* sp.), Kestane (*Castanea* sp.), Çınar (*Platanus* sp.), Ihlamur (*Tilia* sp.) ve Kızılağaç (*Alnus* sp.), Göknar (*Abies* sp.), Karaçam (*Pinus nigra*) ve Sarıçam (*Pinus sylvestris*) türlerinin hakim olduğu ormanlar bulunmaktadır;). Yörede baskın ve karakteristik türler olarak; Kayın (*Fagus orientalis*), Kayacık (*Ostrya carpinifolia*) türleri yer almaktadır. Ayrıca önemli çalı türleri olarak; Kocayemiş (*Arbutus unedo*), Tüylü Laden (*Cistus creticus*), Laden (*Cistus salviifolius*), Funda (*Erica arborea*), Defne (*Laurus nobilis*), Mersin (*Myrtus communis*), Akçakesme (*Phillyrea latifolia*), Kusburnu (*Rosa canina*), Katırtırnağı (*Spartium junceum*) türlerine de rastlanmıştır (Yatgın, 1996; Öter, 2008).

Çalışma Alanı Kültürel Peyzaj Değerleri

Bartın'ın 1924 yılında Zonguldak'ın il olmasıyla birlikte bu ilin ilçesi haline gelmiştir. 07 Eylül 1991 tarihinde de 28.08.1991 tarih ve 3760 sayılı yasayla il statüsüne kavuşmuştur (Bartın Valiliği, 2021). Bartın şehir merkezi nüfusu 2020 yılı verilerine göre 198.979 kişidir. Çalışma alanı büyüklüğü 10.000 m²'dir.

Bartın Kültür Evi (Aya Nikolas Kilisesi), Asma Semtinde bulunan, mülkiyeti Bartın Belediyesi'ne ait olan bir yapıdır. Yapı, Osmanlı döneminde Bartın'da yaşayan Rumlar tarafından 1868'de yaptırılmıştır. Rum nüfusun Bartın'dan ayrılması sonucunda, bina kullanılmamış, bakım ve onarım yapılamamıştır. 1936 yılında kubbesi yıkılmış, daha sonra düz beton çatı ile üst örtü tamamlanmış ve elektrik santral binası olarak kullanılmıştır. Daha sonra kültür evi olarak kullanımına karar verilen yapı ile ilgili restorasyon çalışmaları başlatılmış, sahne ve fuaye mekanları oluşturulmuştur. Yapı 1955 yılından günümüz yakın tarihine kadar bu hizmeti üstlenmiştir (Görsel 3).

Merkezi konumu nedeniyle alanın yakın çevresi yaya ve araç kullanımı açısından oldukça hareketlidir. Mevcut durumda alanda herhangi bir kullanım olmadığı için boş alanlar halk tarafından otopark olarak kullanılmaktadır (Görsel 4, 5).

Yapı Meliha Lülleci Dizdar Sokak, Bartın Orta Mektebi (Bartın Lisesi) ve İstiklal İlkokulu gibi tarihi yapılar arasında, Bartın Nehri'ne sınır konumdadır (Bartın Tarihi, 2018). Alana sınır

durumda olan Bartın Nehri'nin bu kesimi bakımsızdır. Kontrolsüz kullanım sonucu bu alanda çöpler atılmaktadır. Ayrıca alanda güvenlik sorunu bulunmaktadır. (Görsel 6, 7).

Çalışma alanı okullar bölgesinde olması nedeniyle çocuk ve genç kullanıcılar için de alternatif bir alan durumdadır. Alan, yakın konumda olan Asma çay bahçesi, Asma şelale, Gazhane parkı kullanımları arasındaki açık yeşil alanların bağlantısının sağlanması açısından da önem taşımaktadır (Görsel 8). Aynı zamanda alana yakın konumda tıp merkezi, karakol, ticari kullanımlar ve kafeterya-restoran gibi halkın dinlenme ve eğlenmek için vakit geçirdiği mekanlar bulunmaktadır.

Görsel 3. Eski Kilise Mevcut Görünümü.

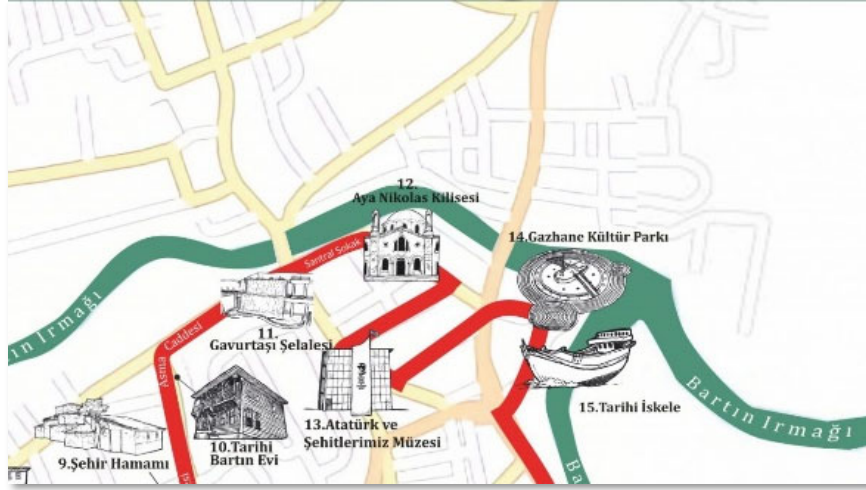
Görsel 4, 5. Alandaki Tanımsız Otopark Alanı.

Görsel 6. Alana Ait Yapısal Malzeme.

Görsel 7. Alanın Yakın Çevresinde Yer Alan Bartın Lisesi.

Görsel 8. Çalışma Alanı Yakın Çevresi Alan Kullanımı

Çalışma alanına yönelik SWOT (GZFT) analizi sonuçları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1.

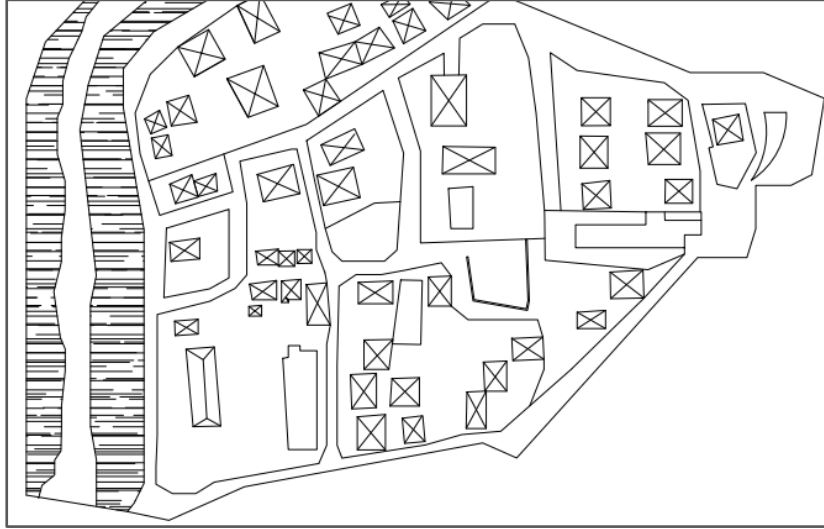
Alana Ait GZFT Analizi.

Güçlü yönler	Zayıf yönler
<ul style="list-style-type: none"> -Doğal, kültürel ve sosyal çekiciliklerin olması -Ulaşımın kolay olması -Tarihi kent dokusunun izlerini taşıması - Kentsel çevre kalitesine katkı sağlaması -Alanın kent geçmişi ve halkın kentsel belleğinde yer etmesi 	<ul style="list-style-type: none"> -Çevre düzenlemesinin olmaması -Binanın bakımsız olması -Tarihi birikimi korumaması ve doğru olarak yansıtılmaması -Ortak kullanım alanlarının bulunmaması -Otoparkın düzensiz olması -Alanda donatı elemanları eksikliği
Fırsatlar	Tehditler
<ul style="list-style-type: none"> -Farklı kültürleri buluşturacak bir merkezde yer alması -Ekonomik getiri sağlayacak potansiyeli olması -Yeni dokuya anlam kazandırması -Alanın yoğun kullanılması 	<ul style="list-style-type: none"> -Alt ve üst yapı çalışmalarının çok uzun sürmesi -İmar ve yapı denetiminin yetersiz olması -Kurumlar arası koordinasyon eksikliği -Taşıma kapasitesinin üzerine çıkma riski -Temiz ve güvenilir bir mekân olmaması -Alan tanıtımının eksikliği

Peyzaj Tasarım Projesi

Amaç: Bartın Eski Kilise çevresi peyzaj tasarım projesinde, öncelikle tarihi çevrenin korunması hedef alınarak kent halkına sosyal ve kültürel hizmet verecek bir kamu alanı oluşturulmak istenmiştir. Kente ismini veren ve kentin kimliğinde önemli yer tutan Bartın Nehri alanla sınır olmasına rağmen bu kesimde nehirle görsel veya fiziksel bir temas bulunmamaktadır. Proje ile alanın sahip olduğu doğal potansiyelin de ön plana çıkarılması düşünülmüştür. Proje, kent için alternatif bir rekreasyon alanı olacak ve Bartın kentindeki tarihi birikimi gün yüzüne çıkaracaktır (Görsel 9, 10).

İhtiyaç Listesi: Seyir terası, dinlenme alanları, çay bahçesi, donatı elemanları, otopark

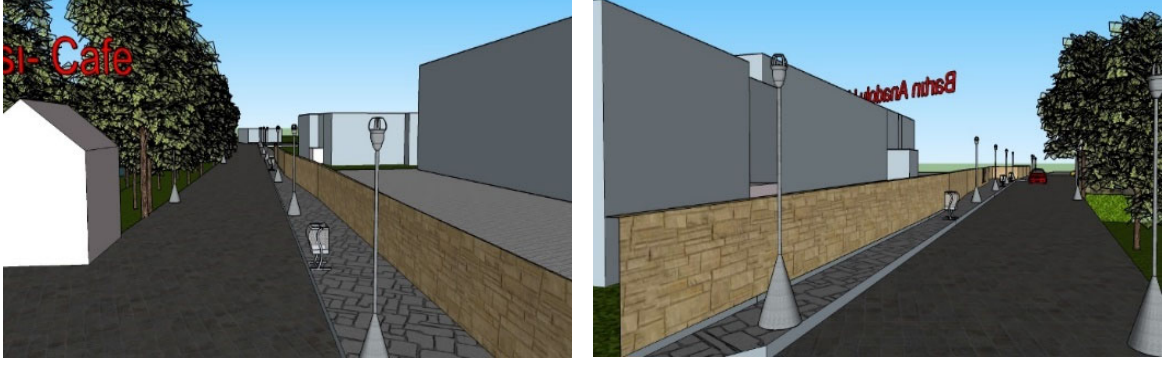

Görsel 9. Proje Alanı Vaziyet Planı

Görsel 10. Proje Alanı Peyzaj Tasarım Projesi

Alanda bir sokak olgusu yaratılarak alana dinamizm getirmekle birlikte insanlar arası etkileşimi arttıracak yerler tasarlanmıştır (Görsel 11, 12). Alandaki tarihi yapıların dış cephe onarım ve iyileştirme çalışmaları yapılmıştır (Görsel 13). Alanın Bartın Nehri ile kıyı kullanımını sağlamak için doğal çevre içinde geleneksel dokuyu koruyacak şekilde bir seyir terası düşünülmüştür. Bu teras alana çekim noktası yaratacaktır. Alana nehir kıyısı güzergahından ulaşan yaya yollarında kullanıcıların doğal bir ortamda yürüyüş yapmalarını sağlamak için donatılar yerleştirilmiş, mevcut bitkiler korunarak budama, seyreltme ve yabancı ot temizliği önerilmiştir. Bu noktanın mevcut durumda kontrolsüz olması, donatı yetersizliğinden kaynaklı gece güvenliğinin olmaması bu noktadan nehre çöp atılmasını da beraberinde getirmiştir. Önerilen yapısal donatılarla bu sorun giderilecek, alanın gece kullanımı sağlanacak ve kent merkezinde kentin imajına zarar verecek güvensiz ortam giderilmiş olacaktır. Alana konumlandırılmış farklı dinlenme terasları bu bölgedeki farklı insan gruplarının dinlenme ihtiyacını karşılayacaktır.

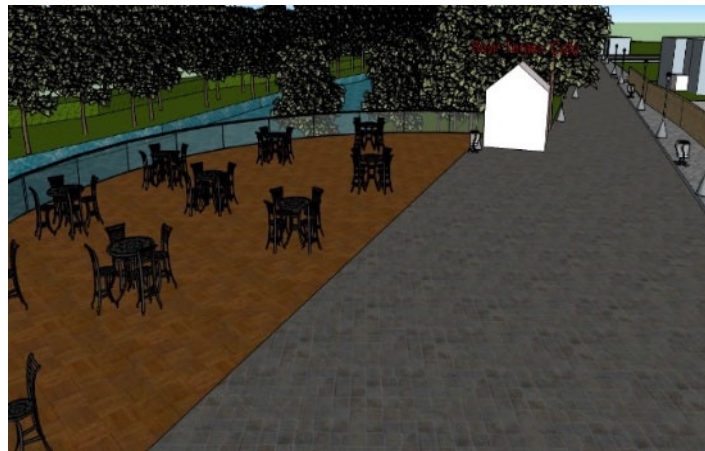

Görsel 11, 12. Öneri Sokak Görünümleri.

Görsel 13. Öneri Cephe Kaplaması.

Seyir terası ve çay bahçesi: Alanın özelliklerinden yararlanılarak Bartın Irmağı manzarasına hâkim olacak şekilde bir seyir terası tasarlanmıştır (Görsel 14). Bu alanda bireylerin ırmağın ve kentin manzarasını izleyerek vakit geçirmeleri ve dinlenmeleri amaçlanmıştır. Alana gelen ziyaretçilerin yeme-içme ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri bir çay bahçesi tasarlanmıştır. Bu bölümde yeme/içme alanı ile dikkat çekici aydınlatmalı plastik obje ve bitkisel düzenlemeler yapılmıştır. Alanı vurgulamak ve estetik görünümü sağlamak amacıyla *Robinia pseudoacacia* (Beyaz çiçekli yalancı akasya), *Fraxinus excelsior* (Adi dişbudak) bitkilerine ver verilirken, alanın zemininde 2,5x14x300 cm ölçüsünde kompozit deck malzeme ve 25x300 cm şanlı polikarbon camlı aydınlatma direği kullanılmıştır.

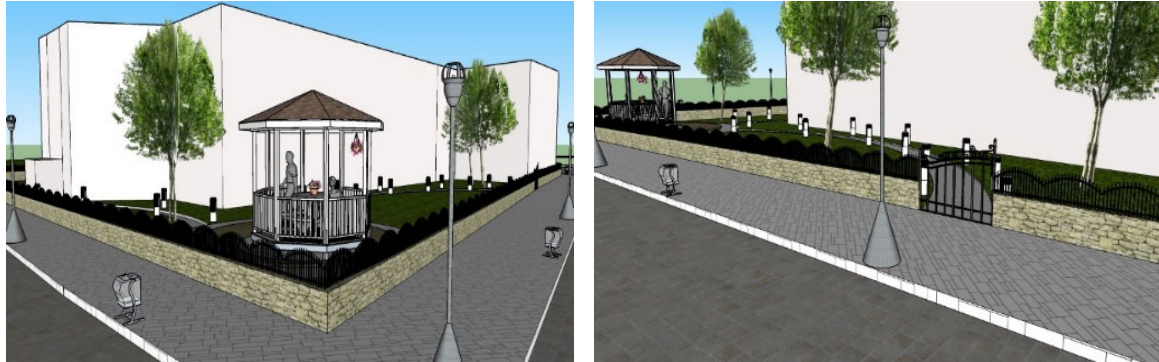
Görsel 14. Seyir Terası ve Kafeden Bir Görünüm.

Otopark: Bartın Anadolu Lisesi arka sokağına toplam 20 araçlık olarak tasarlanmıştır. Otoparkta araçlara gölge yapması amacıyla *Platanus orientalis* (Doğu çınarı) bitkisi kullanılırken, zeminde 8x8x6 cm gri kuşlaklı kare küp taş ve aydınlatma olarak 300x42 cm alüminyum enjeksiyonlu polikarbon camlı fenerli aydınlatma direği kullanılmıştır (Görsel 15, 16).

Görsel 15, 16. Otoparktan Görünümler.

Dinlenme alanları: Bireylerin gezinti amaçlı kullanacağı yol sonunda dinlenebilecekleri alanlar tasarlanmıştır. Dinlenme alanında gölge oluşturması amacıyla *Fraxinus excelsior* (Adi dişbudak) ve zeminde % 70 *Festuca arundinacea* + % 20 *Lolium perenne* + % 10 *Poa pratensis* çim karışımına yer verilirken, oturma birimi olarak kameryeler ve 300x17 cm küçük kafalı polikarbon camlı fenerli aydınlatma direği tercih edilmiştir (Görsel 17, 18).

Görsel 17, 18. Dinlenme Alanından Görünümler.

Sonuç ve Öneriler

Yaşayan belge niteliğinde olan tarihi yapılar ve çevreleri, kendi dönemlerinin sosyo-kültürel ve ekonomik özelliklerini günümüze kadar taşımaktadır. Ancak bu kentsel tarihi çevreler, kentleşme, sosyal yapıdaki farklılaşmalar gibi nedenlerden dolayı zarar görmekte, hatta yok olma tehlikesiyle karşı karşıya bulunmaktadır. Bu nedenle, sürdürülebilirlik ilkesi doğrultusunda sadece fizikî koruma değil, sosyo-kültürel yapıyı da içine alan “bütünleşik koruma” düşüncesi ön plana çıkmaktadır. Çünkü yapı, çevresi ile birlikte bir bütündür. Bu çalışma da bütünleşik korumaya bir örnek teşkil etmiştir. Kentin merkezinde atıl durumda olan ancak bir o kadar değerli olan alan proje ile yaşayan bir alana dönecektir. Çalışma benzer durumda olan alanlara da örnek olacaktır.

Kaynaklar

- Ahunbay, Z. (2007). Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon. *İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınlar.*
- Avcı, N. (2003). *Anıtsal Yapılarda Uygulanabilecek Eklerin Çeşitlerinin Araştırılması ve Örneklerle Açıklanması.* Yıldız Teknik Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Aydın, D., Yıldız, E. (2010). Yeniden Kullanıma Adaptasyonda Bina Performansının Kullanıcılar Üzerinden Değerlendirilmesi. *METU JFA, 27(1), 1-22.*
- Bartın Tarihi (2018). <https://ozhanozturk.com/2018/01/06/bartın-tarihi/> sayfasından erişilmiştir.
- Bartın Valiliği (2021). *TC. Bartın Valiliği*, Bartın.
- Cengiz, B. (2007). *Bartın Çayı Peyzaj Özelliklerinin Saptanması ve Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma.* Doktora Tezi, AÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara. 305 s.
- Güçlü Yılmaz, M. (2010). Tarihi Çevre ve Koruma Kavramları. *Tasarım Dergisi, c.39.*
- Hasol, D. (2010). Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü. *İstanbul: Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları.*
- Kültür Envanteri, (2021). <https://kulturenvanteri.com/yer/kilise-bartın/#16.35/41.636127/32.332448> sayfasından erişilmiştir.
- MGM, (2021). <https://mgm.gov.tr/veridegerlendirme/il-ve-ilceler-istatistik.aspx?m=BARTIN> sayfasından erişilmiştir.
- Öter, A. (2008). *Bartın Kent Merkezi ve Yakın Çevresi Rekreasyon Alanlarının Saptanması ve Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma.* Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı. Bartın.
- Yatkin, H. (1996). *Amasra Yöresi Floristik Kompozisyonu.* Yüksek Lisans Tezi Z.K.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Zonguldak.

Görsel Kaynaklar

- Görsel 8. Yurttansesler. (2020). <https://www.yurttansesler.org/gundem/bartın-tarih-envanteri-ve-kultur-haritasi-yayimlandi-h2817.html>, Erişim tarihi: 17.11.2020.